

Intensiverer ved å legge ned

Bokollektivet for kvinner med innvandrerbakgrunn som utsettes for tvang og vold er nedlagt. Søknad om midler til gjenopprettelse er avslått, og familieminister Dávøy uttaler at tilbudet må utredes nærmere.

Jorun Marie Thon (jorunmarie@mac.com) og Lene Østby
(ostby@diakonhjemmet.no)

Publisert 31.03.2005 kl 10:43 Oppdatert 06.11.2009 kl 13:34

Samtidig skriver Regjeringen i sine handlingsplaner at de skal arbeide mot tvangsekteskap, og ulike departementer gir inntrykk av at dette er et prioritert område. Vi spør oss hvordan det er mulig å prioritere dette uten å ha et sosialfaglig oppfølgingstilbud til kvinnene etter at de har brutt med familien.

Bokollektivet var et tilbud til kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn som hadde flyktet fra et tvangsekteskap eller var forsøkt tvangsgiftet. Noen flyktet fra en fastsatt dato for ekteskapsinngåelse, mens for andre var tvangsekteskap en av mange konflikter knyttet til ønsker og planer for livet. Bokollektivet var også et tilbud til kvinner som hadde kommet til Norge på familiegjennomføring og brutt ut fra et samliv med mishandling og vold. Målet med Bokollektivet var at kvinnene skulle bli i stand til å mestre en selvstendig tilværelse i det norske samfunn etter et brudd med familien.

I perioden fra juni 2000 til desember 2004 bodde til sammen 48 kvinner på Bokollektivet. Kollektivet hadde syv plasser og var drevet av Oslo Krisesenter. Krisesenteret valgte å legge ned på grunn av manglende statlige og kommunale bevilgninger. Bokollektivet var ikke et behandlingstilbud, men et støttetilbud i en overgangsfase. De fleste kvinnene ble henvist fra Krisesenteret, men noen kom også direkte etter å ha hatt kontakt med barnevern, sosialkontor og andre instanser. Et opphold på Bokollektivet var i første omgang rettet mot å skape trygghet og stabilitet i en situasjon preget av kaos og krise. Bokollektivets oppgave var å vurdere og håndtere sikkerhetsrisikoer sammen med kvinnen, ettersom hun gradvis skulle lære seg å mestre det offentlige rom. Et sentralt punkt i Bokollektivets arbeid var at kvinnen så langt det var mulig skulle få hjelp til å etablere en tilværelse uten trusler og vold. Hvor lang tid kvinnen trengte på Bokollektivet varierte, botiden var i gjennomsnitt seks måneder. De aller fleste beholdt kontakten med Bokollektivet etter utflytting og levde da i en situasjon uten tvang og vold. For de aller fleste innebar det gjenopptatt kontakt med familien, for andre vedvarende brudd.

Kvinner med etnisk minoritetsbakgrunn som bryter med familien på grunn av tvang eller vold, opplever å miste mesteparten av sitt sosiale nettverk. Etter et brudd vil mange oppleve at de ikke kan ha kontakt med hele eller deler av familien for en lang periode. Mange vil slite med følelser av skam og skyld i tillegg til savn etter personer som har stått dem nær.

Kvinnene har i ulik grad opplevd en traumatisering gjennom vold, tvang og trusler. De fleste av kvinnene som bodde på Bokollektivet hadde fysiske og psykiske helseproblemer som angst, søvnløshet, mistenksomhet, konsentrasjonsproblemer og/eller diffuse smerter. Sosial kontroll er ofte del av overgrepene, og mange er ikke vant med å ta egne beslutninger og ha ansvar. Etter en krise og brudd vil det ta tid å nyorientere seg og finne ut hva en vil og hva en skal gjøre videre. For å kunne veilede er tillit og tid nødvendige forutsetninger.

Et klart flertall av kvinnene på Bokollektivet hadde bakgrunn fra familier med sammensatte problemer. Konflikter rundt ekteskap kom i tillegg til problemer som vold, rus, psykisk sykdom, marginalisering i forhold til egen etnisk gruppe og brutte familierelasjoner.

Målet om å bidra til at kvinnene blir i stand til å mestre en tilværelse på egen hånd, krever tett individuell oppfølging i kombinasjon med systematisk miljøarbeid. Det kan dreie seg om så tilsynelatende enkle ting som å gå alene i butikken, spise flere enn ett måltid om dagen eller ta trikken, men også kvalifisering i forhold til jobb,

skole, bolig, sosiale relasjoner og helsemessig rehabilitering. Hjelpeapparatet er fragmentert, og det var ikke uvanlig at kvinnene hadde kontakt med så mange som 20 forskjellige personer i ulike deler av det offentlige hjelpeapparatet. Et byråkratisk hjelpeapparat kan være komplisert nok for en ressurssterk person oppvokst i Norge. For en som har lite kunnskap om det norske samfunn og er psykisk og fysisk nedkjørt, kan dette virke uoverstigelig og forsterke følelsen av avmakt. Ansatte og beboere opplevde at det var tilfeldig hva slags tilbud den enkelte kommune og bydel kunne gi kvinnene. Som regel var det ingen instans som kunne koordinere oppfølgingen av hjelpeapparatet. At det mangler organiserte offentlige oppfølgingstilbud til disse kvinnene er et svik mot en av samfunnets mest sårbare grupper.

Bokollektivet var det første botilbudet for kvinner utsatt for tvang og vold i Norden. Sverige og Danmark har siden opprettet liknende tiltak, mens her i Norge legges dette ned. Vi spør oss hvordan det er mulig når tiltaket er grundig og godt evaluert og dokumentert

Det er påfallende at den store politiske viljen til å hjelpe kvinner som er utsatt for tvangsekteskap, synes å være knyttet til akuttfasen og til å få kvinnene vekk fra familien. Dette er kvinner som er marginaliserte både i forhold til majoritetssamfunnet og minoritetsbefolkningen, og som trenger støtte til å mestre tilværelsen i det norske samfunn.

Vi som har møtt disse kvinnene, vet at målet om å klare seg på egenhånd etter brudd med familien er en lang prosess som starter i det hun flykter fra familien og fortsetter lenge etterpå. Kvinner som står i fare for å måtte inngå et ekteskap mot sin vilje vil ha omfattende behov for bistand. Et oppfølgingstilbud må derfor opprettes. Her må det være en tilstrekkelig stor stab slik at kvinnene med sammensatte hjelpebehov kan få nødvendig oppfølging. Det vil være et skritt i retning av likeverdig behandling av minoritetsbefolkningen, som er et uttalt politisk mål. Hvis det ikke gis nødvendig oppfølging kan kvinnene enten gå tilbake til en situasjon med vold og tvang, eller de vil kunne oppleve ensomhet, isolasjon, selvskading og i verste fall begå selvmord.

Regjeringen har nylig opprettet et myndighetsbasert kompetanseteam relatert til tvangsekteskap. Teamet skal blant annet bidra til å gjøre hjelpeapparatet mer tilgjengelig. Teamet skal ikke drive saksbehandling, men være et drøftingsorgan. Dette er flott, men det er ikke nok. I dag finnes det verken noe bo- og oppfølgingstilbud innen barnevernet eller under andre etater til disse kvinnene. Når Røde Kors og Kirkens Bymisjon har gått sammen og sagt at de vil gjenopprette og videreføre Bokollektivet, bør myndighetene støtte dette. De bør bevilge tilstrekkelige midler til disse organisasjonene for å nå målet om å redusere antall tvangsekteskap.